

Трубіцина О. С.,

Інститут східознавства ім. А.Ю. Кримського, НАН України, м. Київ

ПЕРЦЕПЦІЯ АВТОРСЬКОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ГАЗЕТНОГО ТЕКСТУ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЯК РІЗНОВИД МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розглядається когнітивний аспект міжкультурної комунікації у рамках публіцистичного дискурсу на прикладі взаємодії автора іноземного газетного тексту та читача. Проаналізовано форми перцепції читачем авторського самопредставлення в публікаціях основних газетних жанрів, причини та способи їхньої взаємодії у процесі міжлінгвістичної інтеракції.

Ключові слова: сучасна китайська мова, міжкультурна комунікація, газетний текст, рецепція.

Рассматривается когнитивный аспект межкультурной коммуникации в рамках публицистического текста на примере взаимодействия автора иноязычного газетного текста и читателя. Проанализировано формы восприятия читателем авторской индивидуальности в публикациях основных газетных жанров, причины и способы их взаимодействия в процессе межлингвистической интеракции.

Ключевые слова: современный китайский язык, межкультурная коммуникация, газетный текст, рецепция.

In the paper, the author considers the cognitive aspect of intercultural communication in terms of a publicist text and on the example of the interaction between an author and a reader. The forms of a reader's perception of an author's individuality in the texts of major newspaper genres, reasons and ways of their interaction in the interlingual communication process are analyzed.

Key words: the modern Chinese language, intercultural communication, a newspaper text, reception.

Міжкультурна комунікація виникає як результат взаємодії культур. Як зазначає І.Ю. М'язова, на основі аналізу основних концептуальних підходів до проблеми міжкультурної комунікації останню, зокрема, визначено як соціальний феномен, сутність якого полягає у конструктивній чи деструктивній взаємодії між представниками різних культур [7].

Міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозумінні двох учасників комунікативного процесу, які належать до різних національних культур [3, с. 362]. Газетний текст – поле комунікативного акту, учасниками якого є автор публікації та реципієнт, або читач, що у процесі творення тексту журналістом є орієнтиром для написання, а згодом – цільовою аудиторією представлення тексту. У ході написання, журналіст керується не лише власним розумінням особи читача, але й набором стилістичних та загальноновживаних лексико-синтаксичних особливостей, авторський спосіб використання, добору та комбінування яких забезпечують текстову організацію публіцистичного дискурсу.

Автор журналістського тексту, як правило, – реальна особа. Саме ця обставина багато в чому є визначальною при творенні образу автора в журналістиці. Адже журналіст як носій ідейного замислу твору повинен чітко окреслити світоглядну позицію щодо описуваних подій та намагатись проявити творчу індивідуальність. Дослідник М.Н. Кім зазначає, що публіцистична відкритість автора у тому й полягає, що журналіст сміливо ділиться з читачами власними судженнями без усякої опосередкованості, як це має місце у художніх творах, де автор власні ідеї захищує у образі героїв [6].

Мовлення не може бути в нікуди, воно звертається й адресується до суб'єкта сприйняття. Дотримання концепції певної зверненості й адресності потребує від журналіста вживання таких мовних засобів, які б створювали потрібне перцептивне тло, тобто робили його доступним для сприймання адресатом, особливо, якщо він – представник іншої культури. Тобто зверненість та адресність тексту є його конститутивною особливістю. Суб'єктивні уявлення про читача виступають для автора складовим внутрішнього “я”. Саме на цій основі створюється певний образ людини, з яким публіцист як з цілком реальною особою вступає у комунікативний акт. При цьому, так званий, уявний читач може виступити і в ролі опонента, з яким автор веде заочну дискусію з того чи іншого питання, і в якості співчуваючого слухача, і як особа, до чієї думки автор апелює.

Попередньо проаналізувавши шляхи прояву авторської індивідуальності у рамках газетного тексту сучасної китайської мови (на прикладі статей із газети “Женьмінь Жибао”), ми дослідили, що в інформативних жанрах автор газетної публікації постає перед читачем як інформатор, джерело достовірної інформації, що подає фактологічний матеріал та аргументацію. Цим пояснюється відсутність авторської емоційної експресії та ствердження власної позиції щодо сказаного. У репортажі автору відведена важливіша роль: для читача він – розпорядник усієї дії, свідок або учасник подій, від нього залежить порядок подачі фактологічного матеріалу, деталізація картини дійсності, побудова сюжетно-композиційної структури. Читач простежує авторську присутність через внутрішні монологи, роздуми, ремарки, відступи, репліки характеристики тощо. У інформативному жанрі газетного тексту журналіст орієнтується на читача зацікавленого, допитливого, вимогливого до точності та достовірності, тому реципієнт вбачає у журналістові безпристрасного свідка подій, що подає достовірну інформацію на широкий загальний оперативний та деталізований.

Прикладом репортажу китайською мовою як зразка інформативного жанру газетних публікацій слугує стаття Цюй Чанчжун та У Чуньсіня “Бібліотека: наразі й у селян під боком” [1]. Оскільки репортаж покликаний відтворити певну подію таким чином, аби читач зміг відчути себе її учасником або безпосереднім свідком, автор статті у деталях і водночас стисло, документально точно зображує дійсність, факти і людей безпосередньо з місця подій. Спершу Цюй Чанжун та У Чуньсінь подають картину, на тлі якої розгортаються події, вводять візуальний ряд і лише згодом подають інформативне ядро:

“灰色的外墙，蓝色的房顶，丰富的藏书，信息化管理...城里才看得到的现代化图书馆出现在河南省信阳市

平桥区的19个乡镇，并向农民群众免费开放。据介绍，这些图书馆共投资2000多万元，每座图书馆占地面积不低于3亩，上下两层，建筑面积800平方米”。

“Сірі стіни з надвору, блакитний дах, багата колекція книг, інформативне управління ... У 19 селах району Пінцян (місто Сіньянши, провінція Хенань) з'явилися модернізовані бібліотеки, куди можуть завітати селяни цілком безкоштовно. Повідомляється, що у бібліотеки було інвестовано більш, як 20 млн юанів, площа, відведена під кожну, сягає близько 0,4 га, загальна ж площа двоповерхових приміщень дорівнює 800 кв м”.

Аби залучити читача до активної співпраці, автори статті вдаються до запитання. Це засвідчує більшу свободу журналіста у рамках репортажу, а також те, що автор постійно пам'ятає про читача як орієнтир:

“然而，这些耗巨资建设的图书馆会不会成为“摆设”，成为地方政府的形象工程，如何提高利用率呢？”

“Проте чи не стануть ці бібліотеки, у які вкладено величезні кошти, лише “декорацією”, плановим об'єктом місцевих органів влади? Яким чином сприяти підвищенню їхньої рентабельності?”

Як відомо, особливістю репортажу є відображення подій через особисте сприйняття журналіста. Читач сприймає інформацію опосередковано, очима журналіста. Особа автора (виражена 3-ю особою однини) у цьому випадку засвідчує очевидця:

“记者来到位于平桥区中心的一家公共图书馆。这个图书馆占地800多平方米，设有成人借阅室、少儿借阅室、报刊阅览室、采访编目室和电子阅览室。”

“Наш кореспондент відвідав Центральну пінцянську районну бібліотеку. Сама будівля займає близько 800 квадратних метрів та має декілька залів: зал для дорослих читачів, зал дитячої літератури, зал періодики, каталогів та читальний зал електронних ресурсів”.

Автори завершують репортаж на зразок традиційної моделі інформативних жанрів за допомогою інтерпретованої відповіді респондентів. Обрана синтаксична структура є авторським способом організації висловлювання, що засвідчує авторську позицію та вплив на читацьку аудиторію:

“华东师范大学教授、博士生导师陶康华说，农村图书馆作为最贴近农民的基层图书馆，是农村文化建设的重要窗口，有助于提高乡镇农民的文化素质，促进农民知识更新。”

“Професор Східно-китайського педагогічного університету, керівник аспірантів, які претендують на здобуття наукового ступеня кандидата наук, Тао Канхуа зауважує, що сільська бібліотека – це бібліотека, що найкраще відповідає рівню сільського населення, шлях до розбудови культури у селі, допомога у підвищенні культурних якостей людей, а отже й передумова до розширення знань”.

У контексті аналітичних жанрів газетної публіцистики автор тексту виступає для читача аналітиком, що з'ясовує факти та зв'язки між ними, умови та обставини їх перебігу, вплив, що вони справляють довкола. Набір даних, зібраних у авторському матеріалі, постає перед читачем чіткою і стрункою системою, що виявляє їхні стосунки і взаємозалежності [5, с.9]. Рецепція тексту відбувається попередньо підготовленою аудиторією (автор зважає на це у ході написання публікації), однак не применшує важливості та доказовості інформації, адже в силу обізнаності читацької аудиторії щодо запропонованої журналістом теми вимоги до матеріалу тільки зростають. Аналітичні жанри – це широке полотно фактів, які трактуються, узагальнюються автором, слугують для постановки певної проблематики, усестороннього розгляду та тлумачення за допомогою традиційних засобів газетного мовлення.

Прикладом статті, у якій автор виступає у ролі не лише інформатора, але й аналітика, який синтезує матеріал і підводить читача до логічного висновку, вважаємо статтю Дун Цзіна “Все ще чути сигнал атомної тривоги” [2]. Автор обирає подію як ключовий елемент проблематики статті. Практично одразу, з перших рядків журналіст висловлює власну думку, надає їй більшої доказовості обраною цитатою:

“4月26日是乌克兰切尔诺贝利核事故25周年纪念日，刺耳的警钟再次在该国境内敲响。如果不是日本福岛核泄漏事故的新痛，世人可能已经逐渐淡忘了这一“黑色的往事”。正如联合国秘书长潘基文26日发表在“纽约时报”上的一篇文章中指出：“核事故无国界，到了我们应该好好全面思索该问题的时候了。”

“26 квітня відбулась 25-річниця атомної аварії на Чорнобильській АЕС. І знову над країною пролунала пронизлива сирена. Якби не останні тривожні дані про викид радіації на “Фукусіма 1”, світ, напевно, вже потроху почав би забувати про “темні” моменти минулого. Як зауважив Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун на сторінках видання “Нью-Йорк Таймс” за 26 квітня цього року, “атомна аварія не має меж, і якщо з нами це вже відбулось, значить настав час ретельно і всесторонньо проаналізувати проблему”.

Читач констатує попередню авторську роботу над вивченням проблеми: автор наводить дані, підкріплює їхню достовірність, вказуючи джерело інформації, обирає матеріал, що засвідчує аналітичну роботу. Журналіст вводить у статтю елемент репортажу: перебуваючи на місці подій, він засвідчує сказане як очевидець, передає читачеві власні емоції та враження щодо побаченого:

“记者曾先后三次进入切尔诺贝利核电站地区进行采访。尽管以核电站为中心的30公里以内的“无人区”草木郁郁葱葱，景色美不胜收，但一想到核污染，给人的感觉就只有痛惜和恐惧。由于核污染的特性是看不见、摸不到、嗅不着的，所以很容易使人产生一种怀疑一切的不正常心理。”

“Наш кореспондент тричі побував у районі ЧАЕС. Не дивлячись на те, що 30-кілометровая зона навколо об'єкта – зона евакуації, природа довкола невимовно гарна, але варто лише згадати про забруднення, як перше враження змінюють відчуття жалю та страху. Забруднення неможливо ні побачити, ні відчутти на дотик чи запах, тому психіка людина досить легко набуває відчуття ілюзорності”.

Традиційно для китайської журналістики автор наводить цитату фахівця як авторитетне джерело серед широкого загалу, що неодмінно справить вплив на громадську думку ще й у силу піднесеного тону, який апелює до емоційного стану аудиторії читачів:

“俄罗斯核能公司总裁基里延科认为，安全问题始终是发展核能的首要问题，必须加快新技术研究，设计出核反应堆的“自动销毁”功能，以进一步提高核电站的安全性。此外，提升国际核能组织的作用和职能以及加强各国核能信息的透明性对确保安全有着重要意义。”

“На думку директора однієї з російських атомних компаній, вирішення проблеми безпеки атомної енергетики є першочерговим у процесі його розвитку. Слід прискорити нові технічні дослідження, спроектувати функцію самознищення атомних реакторів і, таким чином, сприяти прогресу та покращенню безпеки атомних станцій. Більше того, підвищення ролі й значення міжнародних атомних організацій, підтримка прозорості інформації щодо атомної ситуації в кожній країні мають ключове значення щодо гарантії безпеки”.

У художньо-публіцистичних жанрах для читача помітною стає громадянська позиція публіциста як вияв концентрації логічного мислення, внутрішніх переконань і глибоких емоцій, що відображають ступінь власного співпереживання і моральних начал. Художня публіцистика для реципієнта виконує виховну функцію, розкриваючи силу та красу глибокого, аргументованого і водночас яскравого, образного слова. Нічого не домислюючи, публіцист піддає факти осмисленню, ділиться особистими враженнями, висловлює власне ставлення до проблеми, на основі наявних даних прогнозує розвиток ситуації тощо. Автор художньо-публіцистичного тексту через ланцюг асоціативних зв'язків та образних уявлень створює документальний образ [8, с.7]. Тому авторське самопредставлення для читача проявляється не лише у змістовій організації тексту, однак через образне слово, що покликане створити асоціативні зв'язки, не просто подати факти, а саме авторське враження від фактів. Публікації цього жанру вважаються тією сферою газетних публікацій, де засоби вираження авторської індивідуальності у ході взаємодії із реципієнтом представлені чи не найяскравіше.

У статті Ван Дачжао “Зберегти традицію” автор публікації звертається до актуальної для сучасного Китаю проблеми розумного поєднання сучасних тенденцій розвитку та набутих віками традицій [4]. Журналіст пише напередодні проведення у Пекіні Олімпійських ігор 2008 року. Зважаючи на усю відповідальність, що постала перед китайським народом, аналізує, яким видаватиметься Китай чисельним іноземним гостям. Цікавим є те, що на відміну від аналітичних та інформаційних жанрів, у рамках нарису авторське “я” подано у 2-ій формі однини, що передає пряму адресність автора до реципієнта, апелює безпосередньо до нього:

“体育与旅游联手，早不是新鲜事，更是奥运经济的主要内容。2008年外国旅人来到北京，参与奥运会，图的就是时尚与传统兼得。”

“Спорт і туризм ідуть пліч-о-пліч. На Олімпійських іграх цей добревідомий факт набуває ще й важливого економічного змісту. У 2008 році іноземні гості приїдять до Пекіну, аби стати учасниками спортивних змагань. Перед нами ж стоїть завдання поєднати тенденції сучасності та традиції доброго минулого”.

Виразні картини та живе образне слово – невід’ємний атрибут тексту художньо-публіцистичного жанру, що є свідченням добору автором яскравих мовних засобів (епітетів, редуплікованих рахівних слів для образного відтворення картини), його естетичних уподобань, індивідуальної актуалізації дійсності, що постає у рамках публікації, створюючи для читача зорову картину подій, невід’ємним атрибутом якої виступають реалії:

“看不够的名胜，逛不完的老字号，遛不尽的胡同，老北京是历史上一座文化名城。添上一处处拔地而起的楼宇大厦和奥林匹克运动场馆，一条条宽阔的大马路和盘绕的立交桥，新北京未来仍然是一座文化内函。”

“Пекін – визначне місто культурних надбань, тому навряд комусь під силу побачити усі незліченні історичні місця, відвідати усі традиційні китайські крамниці лаодзихао, пройтись поміж чисельних хутунів. Один за одним постають будинки-хмарочоси, олімпійські стадіони, широчезні проспекти, звиєсті автомобільні мости. Нехай Пекін і став новим, але в майбутньому, як і раніше, залишатиметься осередком культури”.

Журналіст використовує художньо-обраний метод “перетворення” об’єктивної реальності: авторська фантазія та вигадка надають свободу творенню художнього образу. Обраним жанром для написання продиктоване використання експресивних мовних засобів, деталізації, умовності зображуваного. Авторське “я” у формі 2-ої особи однини не лише акумулює увагу читачької аудиторії, однак вказує на адресність, а отже його прямий вплив:

“年月的奥运盛会将北京推进到一个历史的新起点。北京在建设过去没有的东西，也在保护已有的好东西，特别是作为城市标志的历史文化遗产。认识到成功举办一届奥运会可以留下宝贵的精神，物质财富，就应该对已经存在的那么多文化遗产格外珍视”。

“Масштабне проведення Олімпійських ігор підводить Пекін до нового етапу в історії. Культурним та історичним надбанням міста стане те, що створили сьогодні поряд із тим, що берегли до тепер. Успішне проведення перших на теренах Китаю Олімпійських ігор залишить після себе дух свята та матеріальні здобутки. Саме тому ми повинні цінувати передану у спадок культурну спадщину ще більше”.

Отже, проаналізувавши форми перцепції читачем авторського самопредставлення в публікаціях основних газетних жанрів сучасної китайської мови, ми дійшли висновку, що іншомовний газетний дискурс – площина міжкультурної комунікації, учасниками якої є автор тексту та читачька аудиторія. Форми реценції авторської індивідуальності у рамках газетного тексту китайських ЗМІ різняться в силу текстових жанрово-формуючих факторів.

У межах інформаційних жанрів творча діяльність журналіста повністю підпорядкована меті лаконічно, чітко та змістовно повідомляти про події, дотримуючись об’єктивного способу подачі, яким не передбачене авторське “я”, коментарі, судження чи оцінка журналіста. Автор для читача виступає “безпристрасним” інформатором, який структурує матеріал у відповідності до загальноприйнятих жанрово-стилістичних особливостей. Журналіст, з одного боку, намагається об’єктивно інформувати про те, що сталося, однак деталі та подача фактів набувають суб’єктивності представлення, тому читач сприймає інформацію опосередковано – через автора.

У рамках аналітичного жанру журналіст обирає тему або ситуацію як предмет дослідження. Автор публікації проводить аналіз для виявлення закономірностей розвитку подій. Факт для журналіста у межах цього жанру – не тільки основа тексту, але й привід для його інтерпретації, адже відповідно до авторського задуму відбувається синтез фактів – об’єктивних і тих, що є результатом власного авторського спостереження. Автор-аналітик робить акцент на причинно-наслідкових зв'язках, орієнтується на попередньо підготовленого реципієнта, що виступає опонентом або критиком сказаного.

У художньо-публіцистичному жанрі автор надає можливість читачеві сприймати проблему в образній формі. Журналіст у рамках тексту виступає одним із дієвих осіб, позакадровим спостерігачем або коментатором. Об-

раз автора-оповідача вносить у текст особливе емоційне навантаження у силу авторської оцінки, що виражена у доборі яскравих, промовистих деталей. Оскільки завдання художньо-публіцистичної публікації – створення емоційно-образного впливу на читача, відбувається вираження власного авторського світу через добір художніх засобів. Тому образ автора – це інформована духовно-багата людина, що прагне розділити власну точку зору із читачем та вплинути на його думку. Завдання ж читача – проникнути у суть того, про що йдеться, розібратись в авторській позиції.

Література:

1. Бібліотека: наразі й у селян під боком / Цюй Чанжун, У Чуньсін // Женьмін Жибао. – 2011. – № 13135. – С. 9.
2. Все ще чути сигнал атомної тривоги / Цзін Дун // Женьмін Жибао. – 2011. – № 13137. – С. 4.
3. Жолоб І. Л. Когнітивні аспекти міжкультурної ділової комунікації у сучасній лінгводидактиці / І. Л. Жолоб // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк: 2007. – С. 362.
4. Зберегти традицію / Ван Дачжао // Женьмін Жибао. – 2007. – № 9053. – С. 12.
5. Калачинский А. В. Аргументация публицистического текста : [текст] / А. В. Калачинский. – Владивосток : Издательство Дальневосточного университета, 1989. – С. 9.
6. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения [Электронный ресурс] / М. Н. Ким. – Режим доступа : <http://evartist.narod.ru/text/71.htm>.
7. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 "Соціальна філософія та філософія історії" [Електронний ресурс] / І. Ю. М'язова. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/344371.html>.
8. Палагіна Н. Н. Воображение у самого истока: Психология и механизмы формирования : [текст] / Н. Н. Палагіна. – Бишкек : Илим, 1992. – С. 7.
9. Се Лівей. Китайська преса в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / Се Лівей. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=269>.